

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

20. října 2011 *

Ve věci C-123/10,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Rakousko) ze dne 9. února 2010, došlým Soudnímu dvoru dne 8. března 2010, v řízení

Waltraud Brachner

proti

Pensionsversicherungsanstalt,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, A. Prechal (zpravodajka), K. Schiemann, L. Bay Larsen, a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokátka: V. Trstenjak,
vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

* Jednací jazyk: němčina.

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 13. dubna 2011,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za rakouskou vládu G. Hessem, jako zmocněncem,
- za Irsko D. O'Haganem a N. Traversem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi V. Kreuschitzem a M. van Beekem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 16. června 2011,

vydává tento

Rozsudek

- ¹ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 4 odst. 1 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (Úř. věst. 1979, L 6, s. 24; Zvl. vyd. 05/01, s. 215).

- 2 Projednávaná žádost byla předložena v rámci sporu mezi W. Brachner a Pensionsversicherungsanstalt (orgán důchodového pojištění) ve věci zvýšení částky starobního důchodu, který jí byl přiznán v rámci režimu valorizace důchodů stanoveného pro rok 2008.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Článek 1 směrnice 79/7 stanoví:

„Účelem této směrnice je v oblasti sociálního zabezpečení a dalších složkách sociální ochrany uvedené v článku 3 postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (dále jen ‚zásada rovného zacházení‘).“

- 4 Článek 3 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na:

- a) právní úpravu zajišťující ochranu pro případ:

[...]

– stáří,

[...]

b) opatření o sociální pomoci, pokud jsou určena k doplnění nebo nahrazení úpravy uvedené v písmenu a):“

5 Podle čl. 4 odst. 1 téže směrnice:

„Zásada rovného zacházení znamená vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, například s ohledem na manželský nebo rodinný stav, zejména pokud jde o:

[...]

– výpočet dávek včetně zvýšení, na které vzniká nárok s ohledem na manželku nebo manžela nebo vyživované osoby, a podmínky trvání a zachování nároku na dávky.“

Vnitrostátní právo

6 Ustanovení § 108 odst. 5 obecného zákona o sociálním zabezpečení (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz) ze dne 9. září 1955 (BGBl. 189/1955), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „ASVG“) stanoví:

„Valorizační koeficient: Spolkový ministr sociálního zabezpečení, generací a ochrany spotřebitelů každoročně, nejpozději do 30. listopadu každého roku, stanoví nařízením

pro následující kalendářní rok valorizační koeficient (§ 108f). Nařízení se předkládá ke schválení spolkové vládě. Není-li stanoveno jinak, valorizační koeficient se použije pro zvyšování rent, důchodů, jakož i fixních částek vázaných na dávky v rámci sociálního zabezpečení.“

7 Ustanovení § 108f ASVG zní:

„1. Spolkový ministr sociálního zabezpečení, generací a ochrany spotřebitelů stanoví pro každý kalendářní rok valorizační koeficient s přihlédnutím k referenční hodnotě uvedené v § 108e odst. 9 první větě.

2. Referenční hodnota se stanoví tak, aby zvýšení důchodů vyplývající z úpravy na základě referenční hodnoty odpovídalo zvýšení spotřebních cen v souladu s odstavcem 3. Referenční hodnota se zaokrouhlí na tři desetinná místa.

3. Zvýšení spotřebitelských cen se určuje na základě průměrného zvýšení cen za dvanáct kalendářních měsíců až do července roku, který předchází roku úpravy, přičemž je třeba použít index spotřebitelských cen pro rok 2000 nebo nový index, který jej nahradí.[...]“

8 Podle ustanovení § 108 h odst. 1 ASVG:

„S účinností od 1. ledna každého roku se

- a) všechny důchody vyplácené ze sociálního zabezpečení, pro něž rozhodný den [...] předchází 1. lednu tohoto roku

[...]

vynásobí valorizačním koeficientem. [...]“

- 9 Rozhodnutím spolkového ministra sociálních věcí, generací a ochrany spotřebitele byl valorizační koeficient důchodů vyplácených z titulu ASVG pro rok 2008 stanoven na 1,017 (BGBl. II 337/2007).
- 10 Ustanovení § 634 odst. 10 ASVG ve znění vyplývajícím ze spolkového zákona o způsobení právních předpisů dohodě uzavřené v souladu s článkem 15a BV-G o organizaci a financování systému zdravotnictví pro léta 2008 až 2013 (Bundesgesetz zur Anpassung von Rechtsvorschriften an die Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG über die Organisation und Finanzierung des Gesundheitswesen für die Jahre 2008 bis 2013, BGBl. I, 101/2007, dále jen „změnový zákon z roku 2007“), stanoví, v návaznosti na dohodu uzavřenou s Österreichischer Seniorenrat (Rakouská rada seniorů) pro rok 2008 mimořádné zvýšení důchodů.
- 11 Podle uvedeného ustanovení:

„Odchylně od § 108h odst. 1 první věty se v kalendářním roce 2008 všechny důchody vyšší než 746,99 eur měsíčně nenásobí valorizačním koeficientem, nýbrž se zvyšují podle následujících podmínek: činí-li měsíční důchod

1. více než 746,99 eur a nejvýše 1 050 eur, zvyšuje se o 21 eur;
2. více než 1 050 eur a nejvýše 1 700 eur, násobí se koeficientem 1,020;
3. více než 1 700 eur a nejvýše 2 161,50 eur, zvyšuje se sazbou, která lineárně klesá v rozmezí uvedených hodnot ze 2,0 % na 1,7 %;
4. více než 2 161,50 eur, zvyšuje se o 36,57 eur.“

¹² Osoby s bydlištěm v Rakousku, které pobírají starobní nebo pozůstalostní důchod, který je tak nízký, že nepokrývá životní minimum, protože tyto osoby nedosáhly dostatečné doby pojištění nebo proto, že vyměřovací základ jejich důchodů je příliš nízký, mají v zásadě nárok na vyrovnávací příspěvek za předpokladu, že jejich příjmy, které se musí zohlednit, nepřesahují sazbu stanovenou pro přiznání tohoto příspěvku.

¹³ Ustanovení § 292 odst. 2 ASVG v tomto ohledu stanoví, že pro určení, zda s ohledem na tuto sazbu má důchodce nárok na vyrovnávací příspěvek, je třeba vzít v úvahu celkový čistý příjem manžela nebo manželky žijících s důchodcem ve společné domácnosti.

¹⁴ Pokud hrubá částka důchodu a další čisté příjmy osoby a manžela nebo manželky žijících ve společné domácnosti s touto osobou jsou nižší než sazba vyrovnávacího příspěvku, má tato osoba nárok na uvedený příspěvek do výše rovnající se rozdílu mezi jejími celkovými příjmy a touto sazbou.

- 15 Ustanovení § 293 ASVG ve znění vyplývajícím ze změnového zákona z roku 2007 stanoví mimořádné zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku z 726 eur na 747 eur pro osamělé osoby, a z 1 091,14 eur na 1 120 eur pro důchodce žijící ve společné domácnosti s manželem či manželkou.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 16 Waltraud Brachner, narozená dne 8. června 1947, pobírá od Pensionsversicherungsanstalt starobní důchod z titulu ASVG, jehož výše v roce 2007 činila 368,16 eur hrubého měsíčně. Nemá nárok na vyrovnávací příspěvek, jelikož její manžel je příjemcem měsíčního důchodu ve výši 1 340,33 eur čistého, který spolu s jejími vlastními příjmy dosahuje částky, která překračuje částku stanovenou sazbou uvedeného příspěvku.
- 17 Rozhodnutím ze dne 8. května 2008 Pensionsversicherungsanstalt určil, že důchod W. Brachner od 1. ledna 2008 činí 374,42 eur hrubého na základě použití valorizačního koeficientu stanoveného pro rok 2008 na 1,017%; její důchod tak byl zvýšen o 1,7%.
- 18 Waltraud Brachner podala proti tomuto rozhodnutí žalobu k Landesgericht Linz (okresní soud Linz) a požadovala vyplácení důchodů ve výši 389,16 eur hrubého od 1. ledna 2008, tedy zvýšení o 21 eur, stanovené v § 634 odst. 10 ASVG, ve znění vyplývajícím ze změnového zákona z roku 2007, pro důchody, jejichž měsíční výše se nachází v rozmezí od 746,99 eur do 1 050 eur.

- 19 Na podporu své žaloby uvádí, že valorizace provedená rakouským zákonodárcem pro rok 2008 je neslučitelná se zásadou rovného zacházení, že porušuje ústavní záruku práva na vlastnictví a představuje nepřímou diskriminaci žen, která je v rozporu s článkem 4 směrnice 79/7.
- 20 Landesgericht Linz rozsudkem ze dne 8. července 2008 žalobě W. Brachner vyhověl a rozhodl, že valorizace důchodů pro rok 2008 zakládá protiprávní nepřímou diskriminaci žen.
- 21 Tento rozsudek byl změněn rozsudkem Oberlandesgericht Linz (zemský soud Linz), rozhodujícím jako odvolací soud v oblasti pracovního práva a práva sociálního zabezpečení ze dne 13. srpna 2008. Waltraud Brachner poté podala opravný prostředek „Revision“ k Oberster Gerichtshof (nejvyšší soud).
- 22 Verfassungsgerichtshof (ústavní soud) rozsudkem ze dne 24. září 2009 zamítl návrhy, mezi nimiž byl návrh podaný Oberster Gerichtshof ve věci týkající se W. Brachner, jejichž cílem bylo zrušení ustanovení ASVG týkajících se valorizace důchodů pro rok 2008 v rozsahu, v němž změnový zákon z roku 2007 vyhradil mimořádné zvýšení důchodů pro tento rok pouze pro důchody vyšší než 746,99 eur. Tyto návrhy byly založeny na důvodech ústavního práva vycházejících z porušení zásady rovnosti a vlastnického práva.
- 23 Vzhledem k tomu, že Verfassungsgericht tyto návrhy zamítl, Oberster Gerichtshof ve věci v původním řízení bez návrhu pokračoval v řízení o opravném prostředku „Revision“.

- 24 Předkládající soud uvádí, že řízení, které je před ním vedeno, má napříště za cíl rozhodnout otázku, která mezi účastníky řízení zůstává sporná, tedy zda valorizace důchodů provedená rakouským zákonodárcem pro rok 2008 porušuje článek 4 směrnice 79/7 z důvodu nepřímé diskriminace žen.
- 25 V tomto ohledu Oberster Gerichtshof zaprvé konstatuje, že účastníci řízení nejsou zajedno stran otázky, zda systém roční valorizace důchodů dotčený v původním řízení náleží do působnosti čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7, a zejména do pojmu „výpočet dávek“, který je v něm uveden.
- 26 Zadruhé uvedený soud ohledně nepřímé diskriminace, které byla vystavena W. Brachner, zastává názor, že valorizace důchodů provedená pro rok 2008 představuje nerovné zacházení s dotyčnými důchodci v rozsahu, v němž byly důchody nižší než sazba vyrovnávacího příspěvku zvýšeny pouze o 1,7 %, zatímco důchody v rozmezí od 747 až 2160 eur byly zvýšeny o něco víc.
- 27 Bude tedy třeba zkoumat, zda toto nerovné zacházení představuje znevýhodnění dotýkající se výrazně vyššího počtu žen než mužů.
- 28 Předkládající soud v tomto ohledu odkazuje na následující zjištění, jež vyplývají ze statistických údajů za prosinec 2007, která se týkají osob spadajících do působnosti ASVG:
- 1 325 762 osob, z toho 614 293 mužů a 711 469 žen, pobírá starobní důchod z titulu vlastní výdělečné činnosti;

- 562 463 osob, z toho 408 910 žen a 153 553 mužů, pobíralo důchod rovnající se částce 750 eur měsíčně nebo nižší (dále jen „minimální důchod“), tedy 57 % důchodkyň a 25 % důchodců.

²⁹ Z toho podle uvedeného soudu vyplývá, že podíl žen znevýhodněných valorizací důchodů pro rok 2008 je přibližně 2,3krát vyšší než podíl mužů.

³⁰ Zatřetí Oberster Gerichtshof uvádí, že Pensionsversicherungsanstalt tvrdil, že takové nerovné zacházení může být objektivně odůvodněno především tím, že ženy odvádějí příspěvky kratší dobu než muži, jelikož odcházejí do důchodu dříve než muži; dále z důvodu, že ženy pobírají svůj důchod déle než muži, protože jejich střední délka života je v průměru vyšší než u mužů, a konečně zvýšením sazby vyrovnávacího příspěvku pro rok 2008 o 21 eur měsíčně pro osamělé důchodce a přibližně o 29 eur pro důchodce žijící ve společné domácnosti s jinou osobou.

³¹ V tomto ohledu se předkládající soud především domnívá, že odůvodnění vycházející z kratší délky odvádění příspěvků u žen musí být odmítnuto, jelikož dotčená roční valorizace je určena k zachování kupní síly příjemců důchodů indexací jejich výše k vývoji spotřebitelských cen, a že tato valorizace tedy není složkou dávky, jejíž výše by byla vázána na výši příspěvků a délku jejich odvádění.

³² Oberster Gerichtshof je dále toho názoru, že ani skutečnost, že ženy v průměru pobírají důchod po delší dobu z důvodu vyšší střední délky života ve srovnání s muži, nemůže odůvodnit dotčený rozdíl v zacházení, jelikož se jedná o faktor přímo založený na pohlaví, který s ohledem na judikaturu Soudního dvora nemůže být pro svou

povahu vzat v úvahu (rozsudek ze dne 14. prosince 1995, Nolte, C-317/93, Recueil, s. I-4625, bod 28).

- 33 Konečně, pokud jde o odůvodnění vycházející ze zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku, předkládající soud uvádí, že ze statistických údajů vyplývá, že 136 771 osob, z toho 64 166 mužů a 72 605 žen, pobíralo ke svému důchodu vyrovnávací příspěvek.
- 34 Předkládající soud tedy stran osob náležejících do působnosti ASVG, z nichž pobírá minimální důchod 57 % důchodkyň a pouze 25 % důchodců, zastává názor, že značně vyšší počet žen než mužů nepobírá vyrovnávací příspěvek a nemůže těžit ze zvýšení sazby tohoto příspěvku stanoveného v rámci valorizace důchodů pro rok 2008.
- 35 Oberster Gerichtshof dále zastává názor, že ačkoli se započtení příjmů manžela nebo manželky pro určení nároku na vyrovnávací příspěvek může jevit jako odůvodněné, je-li tato dávka určena k zajištění existenčního minima (rozsudek ze dne 19. listopadu 1992, Molenbroek, C-226/91, Recueil, s. I-5943), nevyplývá z toho, že takové započtení je odůvodněné rovněž v rámci opatření roční valorizace důchodů.
- 36 Podle uvedeného soudu má totiž roční valorizace důchodů v zásadě za cíl zachování kupní síly důchodů, a týká se tak zcela odlišného cíle, než je cíl, které sleduje vyrovnávací příspěvek.

37 Předkládající soud je toho názoru, že vzhledem k těmto skutečnostem vyvstává otázka, zda zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku může odůvodnit menší zvýšení, než které valorizace pro rok 2008 stanoví pro minimální důchody, a skutečnost, že je tím znevýhodněn značně vyšší počet žen než mužů, pokud jsou v souladu s pravidly týkajícími se tohoto vyrovnávacího příspěvku ostatní příjmy příjemce důchodu a příjmy manžela nebo manželky žijících s ním ve společné domácnosti započteny pouze v případě minimálních důchodů, zatímco příjemcům vyšších důchodů svědčí větší zvýšení, aniž se započítávají jejich ostatní příjmy nebo příjmy jejich manžela či manželky.

38 Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být článek 4 směrnice [79/7] vykládán v tom smyslu, že se zákaz diskriminace stanovený v odstavci 1 tohoto ustanovení směrnice vztahuje také na systém roční valorizace důchodů (indexace) stanovený právními předpisy o povinném důchodovém pojištění?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku, musí být článek 4 směrnice [79/7] vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě roční valorizace důchodů, která pro určitou skupinu příjemců minimálního důchodu stanoví potenciálně nižší zvýšení důchodu než pro ostatní příjemce důchodu v rozsahu, v němž tato úprava znevýhodňuje 25 % důchodců, ale až 57 % důchodkyň, aniž existuje objektivní odůvodnění?

- 3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku, může být znevýhodnění žen při ročním zvyšování jejich důchodů odůvodněno skutečností, že ženy důchodu dosáhnou dříve; skutečností, že důchod pobírají déle nebo skutečností, že sazba minimálního příjmu stanovená právem sociálního zabezpečení (sazba vyrovnávacího příspěvku) byla předmětem proporcionálně vyššího zvýšení, nebo všemi těmito třemi důvody, pokud ustanovení práva sociálního zabezpečení o přiznání minimálního příjmu (vyrovnávací příspěvek) stanoví započtení ostatních vlastních příjmů příjemce důchodu, jakož i příjmů manžela nebo manželky žijících [s ním] ve společné domácnosti, zatímco důchody ostatních důchodců jsou zvyšovány bez započtení ostatních vlastních příjmů důchodce nebo příjmů manžela či manželky?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- ³⁹ Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim roční valorizace důchodů, jako je režim dotčený v původním řízení, náleží do působnosti uvedené směrnice, takže ustanovení týkající se tohoto režimu podléhají zákazu diskriminace stanovenému v čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice.

- ⁴⁰ Z ustálené judikatury vyplývá, že k tomu, aby dávka náležela do působnosti směrnice 79/7, musí zcela či zčásti tvořit součást předpisy stanoveného režimu ochrany proti jednomu z rizik uvedených v čl. 3 odst. 1 této směrnice, nebo mít formu sociální pomoci mající stejný cíl a přímo a skutečně souviset s ochranou proti jednomu

z těchto rizik (viz zejména rozsudek ze dne 16. prosince 1999, Taylor, C-382/98, Recueil, s. I-8955, bod 14 a citovaná judikatura).

- 41 Vzhledem k tomu, že je nesporné, že dávka dotčená ve věci v původním řízení tvoří součást předpisy stanoveného režimu, jelikož je stanovena zákonem, tedy ustanoveními ASVG, která se týkají režimu valorizace důchodů pro rok 2008, zbývá přezkoumat, zda tato dávka bezprostředně a skutečně souvisí s ochranou proti některému z rizik uvedených v čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7.
- 42 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že takový důchod vyplácený z titulu ASVG, jako je důchod, který pobírá W. Brachner, představuje dávku, která je zjevně bezprostředně a skutečně spojena s jedním z uvedených rizik, tedy s rizikem souvisejícím se stářím.
- 43 To platí rovněž pro režim roční valorizace takového důchodu, jako je důchod dotčený ve věci v původním řízení.
- 44 Stejně jako samotný důchod směřuje totiž i jeho pozdější valorizace k ochraně osob, které dosáhly zákonného věku odchodu do důchodu, před rizikem stárí tím, že zaručuje, aby tyto osoby měly nezbytné prostředky zejména s ohledem na jejich potřeby jakožto důchodců.
- 45 Jak uvádí předkládající soud, režim valorizace dotčený ve věci v původním řízení je určen k zachování kupní síly důchodu indexací jeho výše k vývoji spotřebitelských cen.

- ⁴⁶ Mimoto s ohledem na takový účel režimu valorizace dotčeného ve věci v původním řízení, jako je účel uvedený předkládajícím soudem, spočívající v zachování kupní síly důchodu vzhledem k vývoji spotřebitelských cen, nelze mít za to, že se jedná o režim, který za určitých podmínek osobám, jejichž příjmy jsou nižší než určitá částka definovaná zákonem, zajišťuje zvláštní dávku, která jim umožní, aby uspokojili své potřeby, o němž Soudní dvůr rozhodl, že se na něj čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice 79/7 nevztahuje (rozsudek ze dne 16. července 1992, Jackson a Cresswell, C-63/91 a C-64/91, Recueil, s. I-4743, bod 17).
- ⁴⁷ Mimořádné zvýšení stanovené režimem valorizace dotčeným v původním řízení je totiž přiznáváno, i když se důchodci nenachází ve finančních a materiálních obtížích. Navíc se tento režim valorizace vztahuje pouze na osoby, které dosáhly zákonného důchodového věku, takže přiznání zvýšení z tohoto titulu je v každém případě podřízeno tomu, že nastal případ stáří (obdobně viz výše uvedený rozsudek Taylor, body 23 až 25).
- ⁴⁸ Uvedený režim valorizace se tedy liší též od jiných režimů, o kterých Soudní dvůr rozhodoval, které se týkaly úprav přiznávaných z důvodu, že nastal jeden z případů uvedených v čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7, a o kterých rozhodl, že tato okolnost sama o sobě nepostačuje pro to, aby základní dávka, které se týkaly tyto úpravy a která se na takový případ nevztahuje, spadala do působnosti směrnice 79/7 (viz, v tomto smyslu, výše uvedený rozsudek Jackson a Cresswell, bod 19).
- ⁴⁹ V projednávané věci se navíc nejedná ani o režim charakterizovaný okolností, že zákon stanoví výši teoretických potřeb dotčených osob, která slouží jako základ pro stanovení dávky bez ohledu na jakékoli úvahy týkající se toho, že nastal jeden z případů uvedených v čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7, tedy o režim, o kterém Soudní dvůr rozhodl,

že v žádném případě nenáleží do působnosti této směrnice (výše uvedený rozsudek Jackson a Cresswell, bod 20).

- 50 Vzhledem k účelu režimu valorizace dotčeného v původním řízení může být pozdější změna výše důchodů, kterou stanoví, považována za změnu náležející do „výpočtu dávky“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7.
- 51 Opačný výklad, podle kterého se zákaz stanovený v čl. 4 odst. 1 této směrnice vztahuje pouze na úvodní výpočet dávky, která náleží do působnosti směrnice 79/7, jelikož se týká jednoho z rizik uvedených v jejím čl. 3 odst. 1, nemůže být přijat.
- 52 Jak uvedla generální advokátka v bodě 59 svého stanoviska, takový restriktivní výklad, jaký by bez zřejmého odůvodnění znamenal uznání značné právní mezery týkající se rozsahu zákazu diskriminace žen, by byl v rozporu jak s účelem směrnice 79/7, který spočívá, jak je uvedeno v jejím prvním bodě odůvodnění, v postupném zavádění zásady rovného zacházení v oblasti sociálního zabezpečení, jejíž zásadní význam Soudní dvůr opakovaně zdůraznil (viz zejména rozsudek ze dne 18. listopadu 2010, Kleist, C-356/09, Sb. rozh. s. I-11939, bod 39 a citovaná judikatura), tak s užitečným účinkem téže směrnice.
- 53 S ohledem na výše uvedené je třeba odpovědět na první otázku tak, že čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim roční valorizace důchodů, jako je režim dotčený v původním řízení, náleží do působnosti této směrnice, a proto podléhá zákazu diskriminace stanovenému v čl. 4 odst. 1 této směrnice.

Ke druhé otázce

- 54 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která vede k tomu, že z mimořádného zvýšení důchodů je vyloučena určitá skupina příjemců minimálních důchodů, a která pro posledně uvedené stanoví nižší zvýšení, než je zvýšení použitelné na ostatní příjemce důchodů, což vede k tomu, že je znevýhodněn značně větší počet žen než mužů.
- 55 Bez dalšího je třeba konstatovat, že takové vnitrostátní právní předpisy, jako jsou předpisy dotčené v původním řízení, které se bez rozdílu vztahují jak na pracovníky, tak na pracovnice, nezakládají přímou diskriminaci. Je tudíž třeba zkoumat, zda mohou zakládat diskriminaci nepřímou.
- 56 Z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že vnitrostátní opatření představuje nepřímou diskriminaci, jestliže i přes své neutrální znění ve skutečnosti znevýhodňuje značně větší počet žen než mužů (viz zejména rozsudek ze dne 16. července 2009, Gómez-Limón Sánchez-Camacho, C-537/07, Sb. rozh. s I-6525, bod 54 a citovaná judikatura).
- 57 V tomto ohledu podle předkládajícího soudu z ustanovení režimu valorizace důchodů dotčeného v původním řízení, konkrétně z § 634 odst. 10 ASVG ve znění změnového zákona z roku 2007 vyplývá, že takové osoby, jako je W. Brachner, které pobírají minimální důchod, tedy důchod, jehož výše se nachází pod úrovní sazby vyrovnávacího příspěvku, jsou znevýhodněny, jelikož jsou vyloučeny z mimořádného zvýšení přiznávaného osobám pobírajícím vyšší důchody, a že v zásadě mají nárok pouze na menší zvýšení stanovené v § 108h odst. 1 ASVG, které bylo pro rok 2008 stanoveno na 1,7 %.

- 58 Vystává tak otázka, zda se toto znevýhodnění fakticky dotýká značně většího počtu žen než mužů.
- 59 Aby bylo možné odpovědět na tuto otázku, je třeba zkoumat, jak uvedl předkládající soud, zda je kategorie důchodců vystavených uvedenému znevýhodnění tvořena značně větším počtem žen než mužů.
- 60 První údaj, který ukazuje, že se toto znevýhodnění dotýká značně většího počtu žen než mužů, kterému je třeba přiznat významnou váhu a který mimoto představuje nezbytný prvek analýzy [v rámci směrnice Rady ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky (Úř. věst. L 39, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 187), viz rozsudek zde dne 9. února 1999, Seymour-Smith a Perez, C-167/97, Recueil, s. I-623, bod 59 a 60], se týká rozdílu mezi počtem žen pobírajících minimální důchod, vyjádřeným procentně v poměru k celkovému počtu žen pobírajících důchod z titulu ASVG, a týmž procentním podílem, který se týká mužů důchodců.
- 61 Podle statistických údajů, z nichž vycházel předkládající soud, činí tyto procentní podíly 57 % pro důchodkyně a 25 % pro důchodce.
- 62 Jinými slovy, u osoby spadající do působnosti ASVG se mimořádné zvýšení důchodů mohlo vztahovat na 75 % důchodců, ale pouze na 43 % důchodkyň.

- ⁶³ Takový rozdíl je dostatečně velký, aby představoval významnou indicii, na které může být založen závěr, jenž však může být dovozen pouze předkládajícím soudem, podle kterého vyloučení minimálních důchodů z mimořádného zvýšení, jež stanoví režim valorizace dotčený v původním řízení, fakticky znevýhodňuje značně vyšší procento důchodkyň než důchodců.
- ⁶⁴ Budou-li tyto statistické údaje v konečném výsledku přijaty předkládajícím soudem, pak indicie, které z nich vyplynou, nebudou moci být vyvráceny, ani kdyby bylo v této analýze vzato v úvahu i mimořádné zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku pro rok 2008, stanovené rovněž změnovým zákonem z roku 2007, které se v zásadě může vztahovat na příjemce minimálních důchodů.
- ⁶⁵ Srovnání podílů důchodců a důchodkyň, kteří pobírají minimální důchod, aniž se mohou domáhat vyrovnávacího příspěvku především z důvodu existence celkových příjmů domácnosti, které jsou vyšší než sazba stanovená pro přiznání tohoto příspěvku, v poměru k celkovému počtu důchodců obou pohlaví, kterým je vyplácen důchod z titulu ASVG, totiž ukazuje, že podle statistických údajů předložených předkládajícím soudem činí tento podíl 47 % důchodkyň a 14 % důchodců.
- ⁶⁶ Dále ze stejných údajů vyplývá, že 82 % žen pobírajících minimální důchod nepobírá vyrovnávací příspěvek, a to především z důvodu pravidla o započtení příjmů, zatímco stejně tomu je v případě pouze 58 % mužů pobírajících minimální důchod.
- ⁶⁷ Tyto závěry statistické povahy ukazují – pokud budou potvrzeny předkládajícím soudem – že pokud se zohlední mimořádné zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku pro rok 2008, stanovené změnovým zákonem z roku 2007, rozdíl zjištěný mezi podílem

důchodkyň znevýhodněných z důvodu vyloučení minimálních důchodů z mimořádného zvýšení stanoveného stejným zákonem, a odpovídajícím podílem důchodců se nesníží, nýbrž se stane naopak ještě výraznějším.

- ⁶⁸ Proto je třeba odpovědět na druhou otázku tak, že čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že vzhledem ke statistickým údajům předloženým předkládajícímu soudu a při neexistenci opačných poznatků bude opodstatněné, aby předkládající soud dospěl k závěru, že toto ustanovení brání vnitrostátní právní úpravě, která vede k tomu, že z mimořádného zvýšení důchodů je vyloučen podstatně větší procentní podíl důchodkyň než důchodců.

Ke třetí otázce

- ⁶⁹ Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud by v rámci přezkumu, který musí provést před tím, než odpoví na druhou otázku, dospěl k závěru, že vyloučením minimálních důchodů z mimořádného zvýšení důchodů stanoveného režimem valorizace dotčeným v původním řízení mohl být ve skutečnosti znevýhodněn podstatně vyšší podíl důchodkyň než důchodců, může být toto znevýhodnění odůvodněno skutečností, že ženám, které byly výdělečně činné, vzniká nárok na důchod dříve, že svůj důchod pobírají déle, nebo tím, že sazba vyrovnávacího příspěvku byla rovněž předmětem mimořádného zvýšení pro týž rok 2008.

- ⁷⁰ V tomto ohledu je třeba nejprve připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora vnitrostátní opatření, které představuje nepřímou diskriminaci, poněvadž i přes své neutrální znění ve skutečnosti znevýhodňuje značně větší počet žen než

mužů, je v rozporu s čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7, ledaže je toto opatření odůvodněno objektivními faktory, které nijak nesouvisejí s diskriminací na základě pohlaví. Tak tomu je tehdy, když zvolené prostředky slouží legitimnímu cíli sociální politiky členského státu, o jehož právní předpisy se jedná, a jsou vhodné a nezbytné k dosažení sledovaného cíle (v tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 8. února 1996, Laperre, C-8/94, Recueil, s. I-273, bod 14 a citovaná judikatura).

- 71 Mimoto takový faktor může být považován za vhodný k dosažení uplatňovaného cíle pouze tehdy, pokud skutečně odpovídá snaze dosáhnout uvedeného cíle konzistentním a systematickým způsobem (v tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 18. listopadu 2010, Georgiev, C-250/09 a C-268/09, Sb. rozh. s. I-11869, bod 56 a citovaná judikatura).
- 72 Z judikatury Soudního dvora dále vyplývá, že i když nakonec přísluší vnitrostátnímu soudu, který je jediný příslušný pro posouzení skutkových okolností a pro výklad vnitrostátního práva, aby určil, zda a v jakém rozsahu je dotčené právní ustanovení odůvodněno takovým objektivním faktorem, Soudní dvůr, který má poskytnout vnitrostátnímu soudu v rámci řízení o předběžné otázce užitečné odpovědi, má pravomoc poskytnout údaje vycházející ze spisu ve věci v původním řízení, jakož i z písemných a ústních vyjádření, která mu byla předložena, které vnitrostátnímu soudu umožní rozhodnout (viz v tomto smyslu, zejména rozsudek Seymour-Smith a Perez, uvedený výše, body 67 a 68 a citovaná judikatura).
- 73 Konečně Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že členské státy disponují při volbě opatření, kterými mohou být uskutečňovány cíle jejich sociální politiky a zaměstnanosti, značným prostorem pro uvážení (viz zejména rozsudek Seymour-Smith a Perez, uvedený výše, bod 74 a citovaná judikatura).

- ⁷⁴ Členskému státu jako původci v zásadě diskriminačního pravidla nicméně přísluší, aby prokázal, že uvedené pravidlo odpovídá legitimnímu cíli jeho sociální politiky, že uvedený cíl nijak nesouvisí s diskriminací na základě pohlaví, a mohl se důvodně domnívat, že zvolené prostředky jsou vhodné k dosažení uvedeného cíle (v tomto smyslu viz rozsudek Seymour-Smith a Perez, uvedený výše, bod 77).
- ⁷⁵ Je tak třeba zkoumat, zda s ohledem na tyto zásady, které vyplývají z judikatury, může některý ze tří důvodů uplatňovaných před předkládajícím soudem, které byly převzaty do znění třetí předběžné otázky, odůvodnit nepřímou diskriminaci dotčenou v původním řízení za předpokladu, že bude přijat předkládajícím soudem na závěr přezkumu, jehož provedení mu přísluší, s přihlédnutím k poznatkům poskytnutým Soudním dvorem v odpovědi na druhou otázku.
- ⁷⁶ Pokud jde nejprve o odůvodnění vycházející z toho, že pracující ženy pobírají důchod od nižšího věku, takže úroveň jejich příspěvků je obecně nižší než u pracujících mužů, taková skutečnost, jež se vztahuje k rovnováze, která v systému sociálního zabezpečení příspěvkového typu musí existovat mezi vybranými příspěvky a vyplacenými dávkami, je jedním z faktorů, které vysvětlují průměrně nižší výši důchodů, které pobírají pracující ženy.
- ⁷⁷ Tento důvod nicméně v žádném případě nemůže odůvodnit vyloučení žen pobírajících minimální důchod z mimořádného zvýšení důchodů stanoveného režimem valorizace dotčeným v původním řízení.
- ⁷⁸ Jak vysvětluje předkládající soud, tento režim valorizace totiž stanoví úpravu důchodů určenou k zachování kupní síly důchodů s ohledem na vývoj spotřebitelských cen.

- 79 Tudíž je zjevné, že tato úprava není dávkou, která představuje protihodnotu odvedených příspěvků. Proto se jí nelze dovolávat pro odůvodnění vyloučení příjemců minimálních důchodů z valorizace jejich důchodů.
- 80 V důsledku toho důvod založený na okolnosti, že ženy obecně přispívaly méně než muži, není relevantní v rámci přezkumu případného odůvodnění vyloučení žen z takového valorizačního opatření, jako je opatření dotčené v původním řízení.
- 81 Dále je třeba zkoumat důvod vycházející ze skutečnosti, že pracující ženy pobírají důchody déle z důvodu průměrně delší střední délky života žen.
- 82 Tento důvod se stejně jako důvod týkající se nižší úrovně příspěvků odváděných důchodkyněmi týká rovnováhy, která musí v systému sociálního zabezpečení příspěvkového typu existovat při stanovení výše dávek mezi příspěvky a dávkami.
- 83 Neexistuje však souvislost mezi tímto důvodem a vyloučením příjemců minimálních důchodů z mimořádného zvýšení stanoveného režimem valorizace dotčeným v původním řízení.
- 84 Jak uvedl předkládající soud a jak bylo řečeno v bodě 78 tohoto rozsudku, cílem tohoto režimu valorizace je zajistit, aby kupní síla důchodů byla zachována s ohledem na vývoj spotřebitelských cen.

- 85 Takový cíl ale nesouvisí s cílem, na kterém je založeno uplatňované odůvodnění, jež směřuje k zajištění finanční rovnováhy mezi příspěvky a dávkami při stanovení výše dávek.
- 86 Průměrně delší střední délka života žen tak nemůže být uplatňována jako důvod, který může odůvodnit vyloučení příjemců minimálních důchodů z mimořádného zvýšení, které má za cíl zajistit kupní sílu důchodů.
- 87 Konečně je třeba zkoumat třetí důvod, který má odůvodnit vyloučení minimálních důchodů z mimořádného zvýšení stanoveného pro rok 2008 režimem valorizace dotčeným v původním řízení, konkrétně ustanovením § 634 odst. 10 ASVG ve znění vyplývajícím ze změnového zákona z roku 2007, a sice mimořádné zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku, který je v zásadě vyplácen příjemcům minimálních důchodů, stanovené pro rok 2008 stejným změnovým zákonem.
- 88 Za účelem přezkumu opodstatněnosti tohoto odůvodnění je podle předkládajícího soudu třeba vzít v úvahu skutečnost, že toto mimořádné zvýšení vede ke skutečnému zvýšení vyrovnávacího příspěvku pouze tehdy, pokud jde splněna podmínka týkající se započtení příjmů, tedy že hrubá částka důchodu zvýšená o ostatní čisté příjmy důchodce a jeho manžela nebo manželky žijících ve společné domácnosti nesmí přesáhnout relevantní výši uvedené sazby, zatímco přiznání mimořádného zvýšení u vyšších důchodů této podmínce započtení ostatních příjmů nepodléhá.
- 89 V tomto ohledu, jak již Soudní dvůr konstatoval, je vyrovnávací příspěvek dávkou, která má svému příjemci zajistit životní minimum v případě nedostatečného důchodu (rozsudek ze dne 29. dubna 2004, Skalka, C-160/02, Recueil, s. I-5613, bod 26).

- 90 Uvedená dávka tak sleduje legitimní cíl sociální politiky, který nijak nesouvisí s diskriminací na základě pohlaví (v tomto smyslu ohledně zvýšení minimální dávky sociálního zabezpečení viz rozsudek ze dne 11. června 1987, Teuling, 30/85, Recueil, s. 2497, body 15 až 17).
- 91 Z judikatury Soudního dvora kromě toho vyplývá, že poskytnutí příjmu, který se rovná sociálnímu minimu, tvoří nedílnou součást sociální politiky členských států a že tyto státy mají přiměřený prostor pro uvážení povahy opatření sociální ochrany a konkrétních prováděcích opatření k jejich uskutečnění (výše uvedený rozsudek Molenbroek, bod 15).
- 92 Soudní dvůr ostatně stran vnitrostátních režimů obsahujících minimální dávku sociálního zabezpečení rozhodl, že zvýšení takové dávky, i když svědčí především mužům z důvodu použití pravidel, která vyžadují započtení příjmů manžela nebo manželky, jsou v zásadě odůvodnitelná s ohledem na směrnici 79/7 (výše uvedené rozsudky Teuling, bod 17, jakož i Molenbroek, body 16 a 17).
- 93 Stejně tak vyloučení z nároku na vyrovnávací příspěvek vyplývající z použití pravidla o započtení příjmů manžela nebo manželky, i když by mělo postihovat převážně důchodkyně, může být odůvodněno s ohledem na cíl spočívající v zajištění toho, aby důchod nepoklesl pod úroveň sociálního minima.
- 94 Nicméně v rozsahu, v němž je mimořádné zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku uplatňováno jako odůvodnění pro vyloučení příjemců minimálního důchodu z mimořádného zvýšení stanoveného režimem valorizace dotčeným v původním řízení z důvodu, že cílem tohoto zvýšení je kompenzování účinků tohoto vyloučení, musí být takové pravidlo o započtení příjmů rovněž odůvodnitelné s ohledem na vlastní cíl daného režimu valorizace.

- 95 Tak tomu však není, jestliže neexistuje souvislost mezi tímto pravidlem o započtení příjmů a vlastním cílem uvedeného režimu valorizace, kterým je – jak již bylo uvedeno – zachování kupní síly důchodů s ohledem na vývoj spotřebitelských cen.
- 96 Naopak z okolnosti, že příjemce minimálního důchodu nebo jeho manžel či manželka disponují jinými příjmy, nikterak nevyplývá, že by částka tohoto důchodu, podobně jako vyšší důchody, neměla být mimořádně zvýšena za účelem zajištění kupní síly těchto důchodů.
- 97 Argumentu, podle kterého není nutné přiznat mimořádné zvýšení v případech, kdy příjemci důchodů a jejich manželé či manželky společně disponují dostatečnými prostředky, aby se nenacházeli pod úroveň životního minima, se nelze dovolávat jako objektivního odůvodnění rozdílného zacházení mezi osobami pobírajícími minimální důchod a osobami, které pobírají vyšší důchod, jelikož poslední uvedené osoby v zásadě disponují dostatečnými prostředky, a to pouze z důvodu výše svých důchodů (viz obdobně rozsudek ze dne 13. prosince 1989, Ruzius-Wilbrink, C-102/88, Recueil, s. 4311, bod 16).
- 98 Vzhledem k tomu, že pouze příjemci minimálních důchodů podléhají podmínce týkající se započtení příjmů pro posouzení jejich případného nároku na vyrovnávací příspěvek, jehož zvýšení může neutralizovat účinky vyloučení z valorizace, která se vztahuje na příjemce ostatních důchodů, nelze mít s ohledem na judikaturu připomenutou v bodech 70 až 74 tohoto rozsudku za to, že členský stát jako původce v zásadě diskriminačního pravidla prokázal, že se mohl rozumně domnívat, že mimořádné zvýšení vyrovnávacího příspěvku uplatňované jako odůvodnění z titulu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 skutečně odpovídá snaze o dosažení cíle režimu valorizace dotčeného

v původním řízení, kterým je zachování kupní síly důchodů, a je za tímto účelem prováděno konzistentním a systematickým způsobem.

99 Tento závěr ostatně podporují i další skutečnosti.

100 Jak již bylo uvedeno v bodě 66 tohoto rozsudku, ze statistických údajů poskytnutých předkládajícím soudem totiž vyplývá, že 82 % žen pobírajících minimální důchod nedostává vyrovnávací příspěvek podle pravidla o započtení příjmů, zatímco tak tomu je v případě pouze 58 % mužů pobírajících minimální důchod.

101 Z toho vyplývá, že ve skutečnosti pro převážnou většinu žen pobírajících minimální důchod nemůže zvýšení sazby vyrovnávacího příspěvku neutralizovat účinky vyloučení příjemců minimálních důchodů z mimořádného zvýšení.

102 Tyto údaje naopak nasvědčují tomu, že jelikož podstatně vyšší podíl mužů pobírajících minimální důchod pobírá vyrovnávací příspěvek, může mimořádné zvýšení uvedené sazby svědčit podstatně více mužům, takže toto opatření ještě zhoršuje rozdíl v zacházení, jehož obětí jsou ženy, kterým je vyplácen minimální důchod.

103 V tomto kontextu Soudní dvůr rozhodl, že výjimky z ustanovení zákona mohou v určitých případech ohrožovat jeho konzistentnost, zejména když z důvodu svého rozsahu vedou k výsledku, který je v rozporu s cílem sledovaným uvedeným zákonem (rozsudky ze dne 12. ledna 2010, Petersen, C-341/08, Sb. rozh. s. I-47, bod 61, a ze dne 21. července 2011, Fuchs a Köhler, C-159/10 a C-160/10, Sb. rozh. s. I-6919, bod 86).

- 104 V důsledku toho je třeba odpovědět na třetí otázku tak, že čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud by v rámci přezkumu, který musí provést předkládající soud za účelem odpovědi na druhou otázku, měl dospět k závěru, podle kterého vyloučením minimálních důchodů z mimořádného zvýšení důchodů stanoveného režimem valorizace dotčeným v původním řízení mohl být ve skutečnosti znevýhodněn podstatně vyšší podíl důchodkyň než důchodců, nemůže být toto znevýhodnění odůvodněno tím, že ženám, které byly výdělečně činné, vzniká nárok na důchod dříve a důchod pobírají déle nebo že sazba vyrovnávacího příspěvku byla rovněž předmětem mimořádného zvýšení pro týž rok 2008.

K nákladům řízení

- 105 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 3 odst. 1 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim roční valorizace důchodů, jako je režim dotčený v původním řízení, náleží do pů-

sobnosti této směrnice, a proto podléhá zákazu diskriminace stanovenému v čl. 4 odst. 1 této směrnice.

- 2) Článek 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že vzhledem ke statistickým údajům předloženým předkládajícímu soudu a při neexistenci opačných poznatků bude opodstatněné, aby předkládající soud dospěl k závěru, že toto ustanovení brání vnitrostátní právní úpravě, která vede k tomu, že z mimořádného zvýšení důchodů je vyloučen podstatně větší procentní podíl důchodkyň než důchodců.

- 3) Článek 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud by v rámci přezkumu, který musí provést předkládající soud za účelem odpovědi na druhou otázku, měl dospět k závěru, podle kterého vyloučením minimálních důchodů z mimořádného zvýšení důchodů stanoveného režimem valorizace dotčeným v původním řízení mohl být ve skutečnosti znevýhodněn podstatně vyšší podíl důchodkyň než důchodců, nemůže být toto znevýhodnění odůvodněno tím, že ženám, které byly výdělečně činné, vzniká nárok na důchod dříve a důchod pobírají déle nebo že sazba vyrovnávacího příspěvku byla rovněž předmětem mimořádného zvýšení pro týž rok 2008.

Podpisy.